

Dwujęzyczna Słownosieć – możliwości wykorzystania w pracy tłumacza

---

Ewa Rudnicka,
Tadeusz Piotrowski
Politechnika Wroclawska
Katedra Inteligencji
Obliczeniowej
Grupa Naukowa G4.19
ewa.rudnicka@pwr.wroc.pl

Plan

- Słowność vs. WordNet Princeton:
  - specyfika struktury zasobów
  - różnice w opisie znaczeń jednostek leksykalnych i synsetów
- strategia powiązania zasobów i jej etapy
- system relacji międzyjęzykowych:
  - definicje, hierarchia oraz przykłady relacji
  - relacje specyficzne dla różnych części mowy
  - procedura rzutowania
  - liczności relacji

Słownosieć vs Princeton WordNet

- Synsety - zbiory jednostek leksykalnych:

pIWN: wchodzących w te same relacje konstytutywne
(np. **hiponimia, hiperonimia, meronimia, antonimia**)
(cf. **Piasecki et al. 2009, Maziarz et al. 2012**)

PWN: będących w relacji synonimii, traktowanej jako relacja konceptualna ustalana na podstawie intuicji językoznawcy oraz definicji słownikowych (cf. **Fellbaum 1998**)

- Glosy:

pIWN: glosy dla jednostek;

PWN: definicje dla synsetów

- Relacje:

pIWN: bogaty zbiór synsetów i relacji jednostek leksykalnych

PWN: nieduży zbiór relacji synsetów i jednostek leksykalnych

Liczności synsetów

- **Średnia liczba jednostek w synsecie:**
- Słownosieć: 1.32
- Princeton WordNet: 1.74
- Synsety rzeczownikowe Słownosieci: 1.35
- Synsety rzeczownikowe Princeton WordNet: 1.76
- Synsety przymiotnikowe Słownosieci : 1.16
- Synsety przymiotnikowe Princeton WordNet: 1.65

Etapy budowy dwujęzycznej Słownosieci

Zaprojektowanie procedury rzutowania **czyli łączenia synsetów Słownosieci z synsetami WordNetu Princetonkiego na podstawie** podobieństwa znaczeń oraz miejsca w strukturze sieci

Zdefiniowanie zestawu relacji międzyjęzykowych oraz ustalenie hierarchii ich wprowadzania
(cf. Rudnicka et al. 2012)

Zaprojektowanie systemów automatycznych podpowiedzi dla leksykografów
(Kędzia et al. 2013, Rudnicka et al. 2015)

Kierunek rzutowania

- Kierunek rzutowania: **Słowność > Princeton WordNet**
od najniższych poziomów sieci stopniowo obejmując
coraz wyższe
- Ustalenie kolejności rzutowania ze względu na
kategorie gramatyczne i dziedziny wordnetowe
- Obecnie rzutowane: rzeczowniki i przymiotniki

Relacje międzyjęzykowe

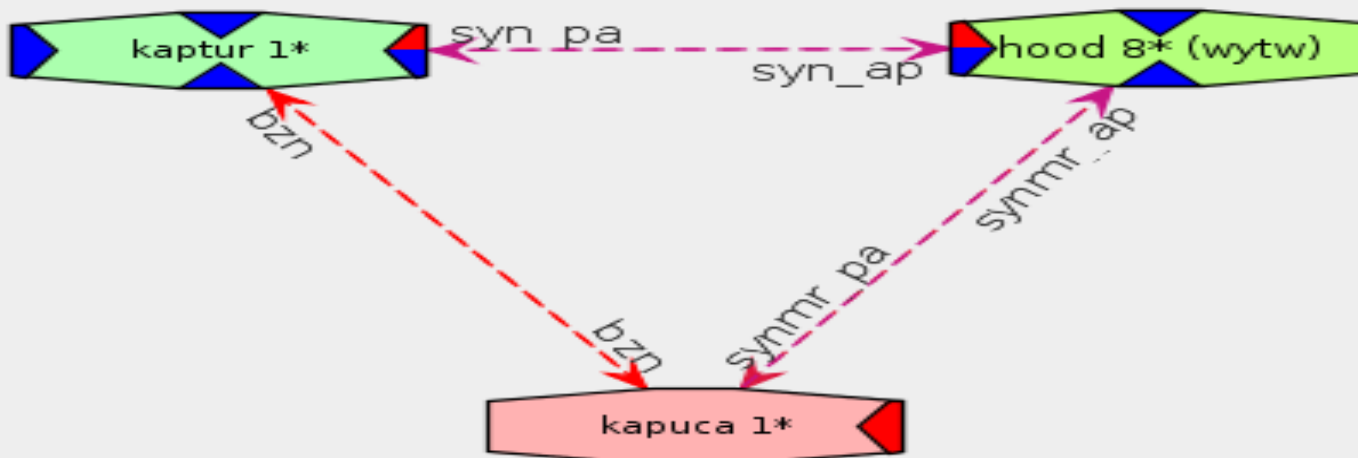

- **Zestaw relacji międzyjęzykowych inspirowany:**
  - relacjami międzyjęzykowymi z EuroWordNetu (Vossen 2002)
  - relacjami wewnątrzjęzykowymi ze Słownosieci (Maziarz et al. 2012)
- Synonimia (ekwiwalencja)
- Hiponimia i hiperonimia
- Meronimia i holonimia
- Synonimia częściowa
- Synonimia międzyrejestrów
- Synonimia międzyparadygmatyczna

Synonimia

- Synonimia - **oznacza** dużą odpowiedniość znaczeń i struktur; **traktowana jako** podstawowa i priorytetowa **relacja**; **może być tylko jedna dla jednego synsetu**
- Synonimia częściowa - **stosowana w przypadku** częściowej odpowiedniości znaczeń i/lub struktur
- Synonimia międzyrejestrowa - **dla odpowiedników znaczeniowych różniących się** rejestrami stylistycznymi

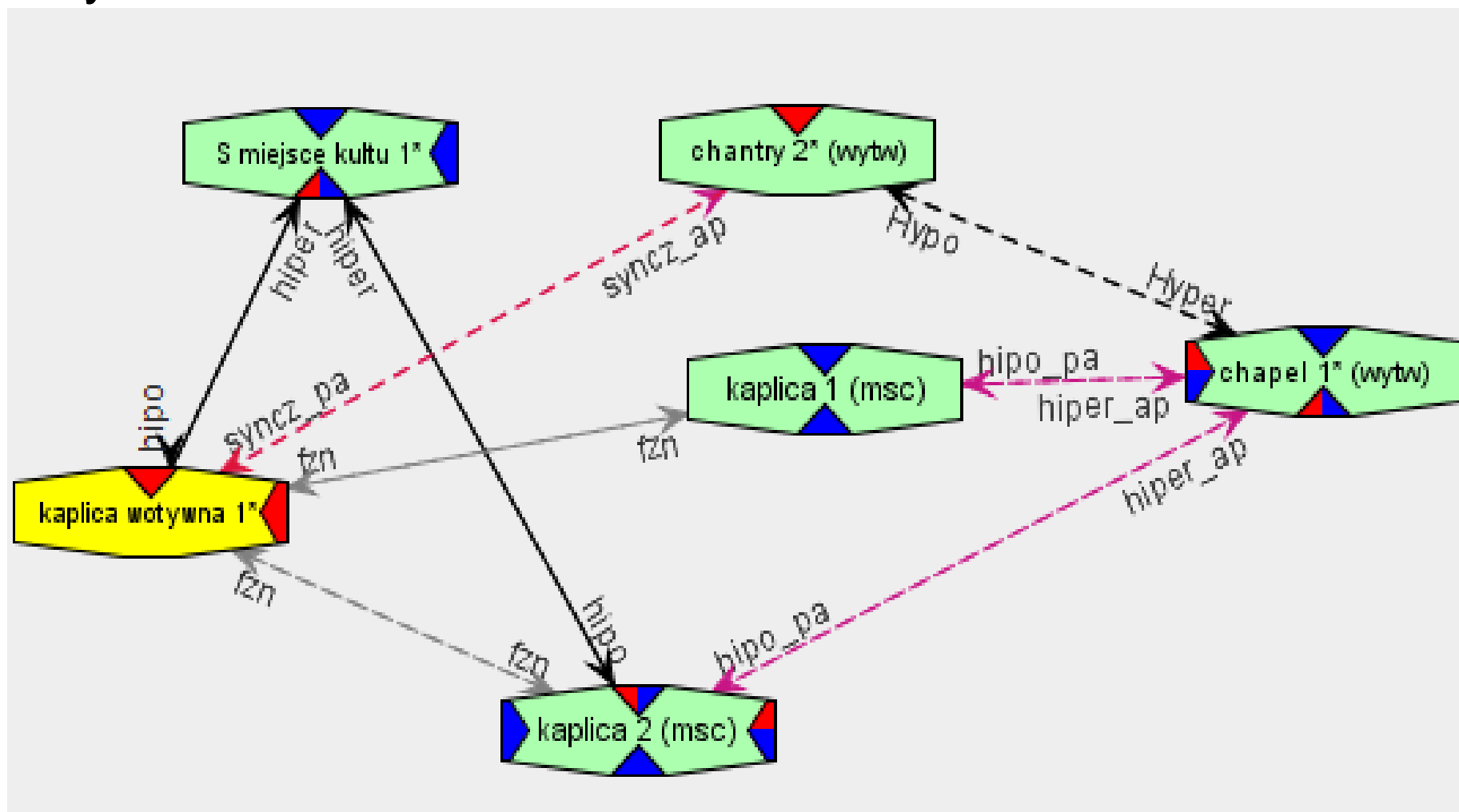

Synonimia częściowa

Przykład

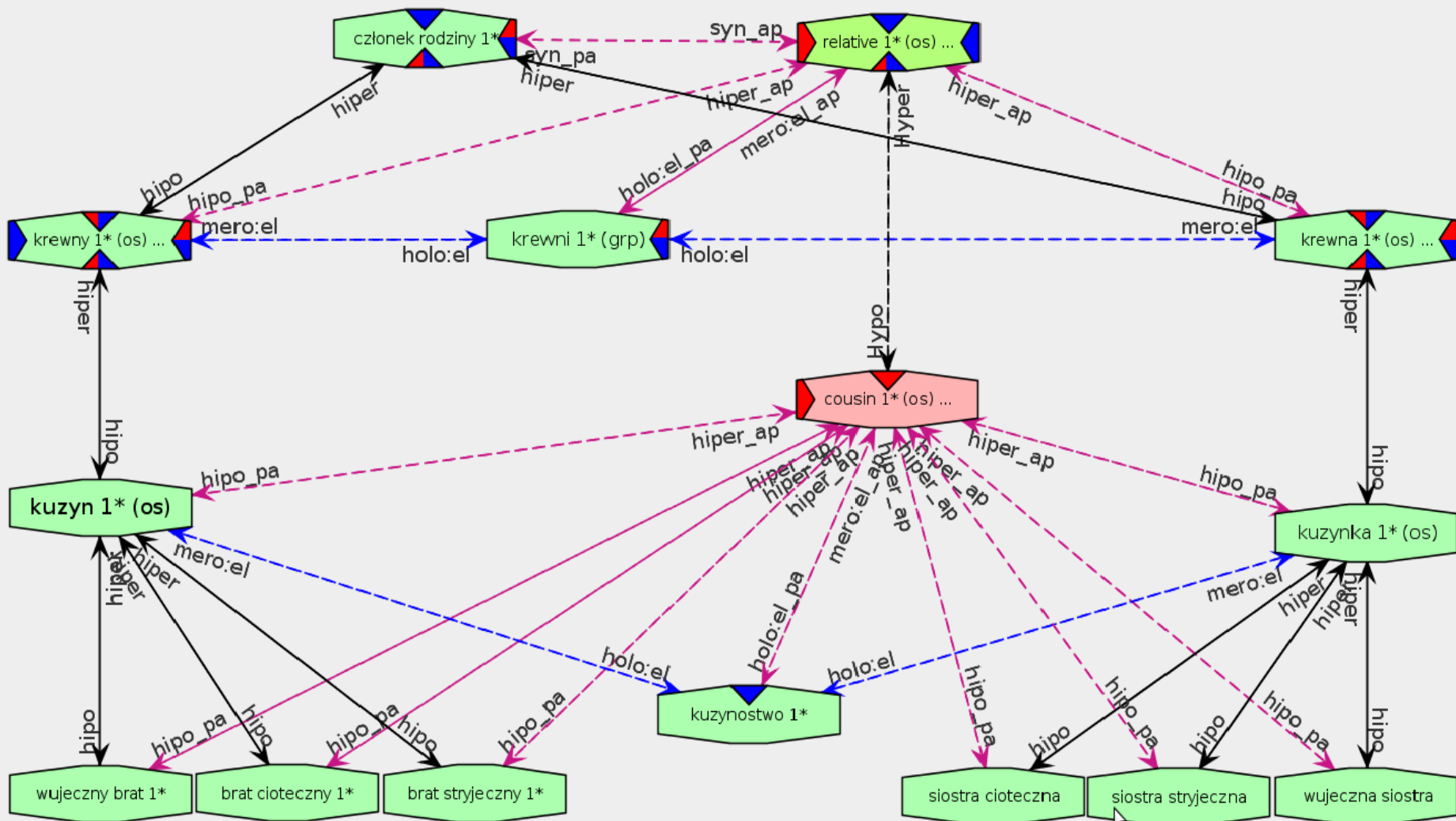
Relacje międzyjęzykowe

- Hiponimia i hiperonimia zdefiniowane są w ramach zawierania się denotacji zbiorów: hiponim odnosi się do obiektu, który zawiera się w zbiorze denotatów hiperonimu
- Meronimia międzyjęzykowa – oznacza część większej całości
- Holonimia międzyjęzykowa – oznacza całość składającą się z mniejszych części

Hyponimia i meronimia

Synonimia międzyparadygmatica (3)

<x#> jest przymiotnikiem w języku polskim, <y#> jest rzeczownikiem w języku angielskim,

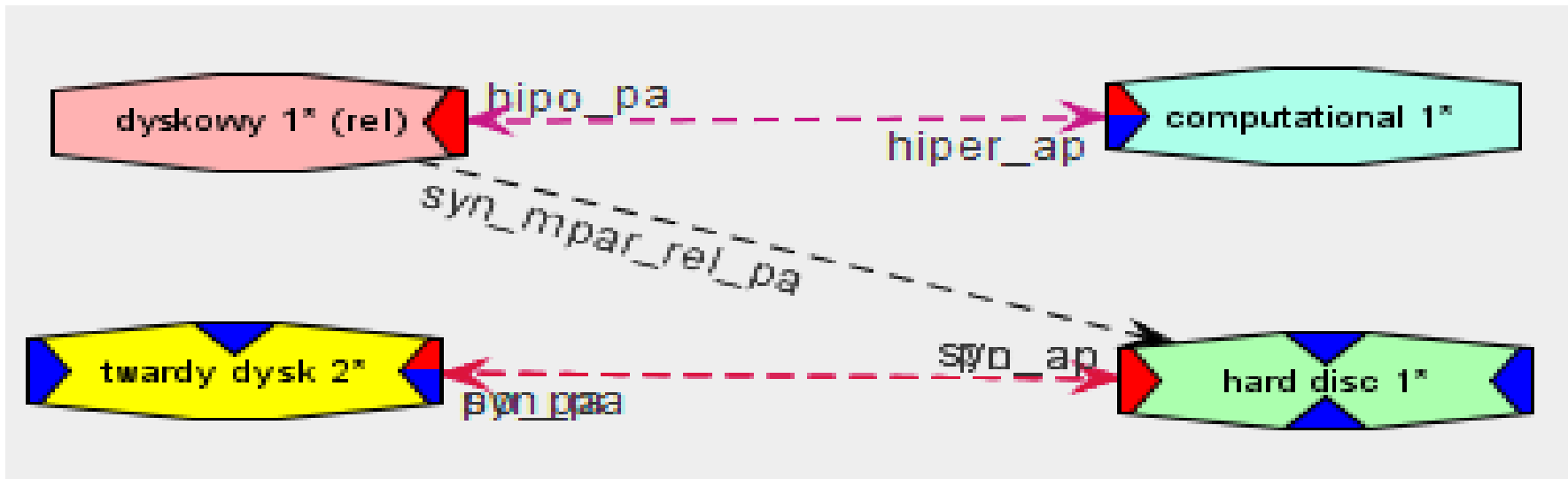
N jest rzeczownikiem w języku polskim

<x#> i <y#> łączy relacja międzyjęzykowej synonimii międzyparadygmaticznej typu "odnoszący się do" jeśli:

<x#> określa właściwości <y#>, które nie są jego cechami fizycznymi lub nie określają materiału, z którego jest wykonany

<x#> łączy relacja synonimii międzyparadygmaticznej lub derywacyjności z N

N i <y#> łączy relacja międzyjęzykowa

Procedura rzutowania (1)

- Rozpoznanie znaczenia synsetu źródłowego:
  - miejsce w strukturze sieci - wszystkie istniejące relacje z naciskiem na hiperonim(y) i hiponimy;
  - definicje, komentarze;
  - porównanie pozostałych synsetów zawierających dany lemat)
- Przykład:
{zagranica 1, obczyzna 1, obce terytorium 1}:
  - jest hiponimem {obszar 1, terytorium 1, obręb 1, strefa 1, zona 1, rejon 3} komentarz: 'ograniczona część przestrzeni, zwykle dużych rozmiarów, określona powierzchnia czegoś (np. obszar państwa, obszary niezalesione)
  - jest meronimem {świat 3, nieznanne 1} komentarz: 'iść w świat'
  - jest w relacji fazynimii z {granica państwa 1}

Procedura rzutowania (2)

- Poszukiwanie synsetu docelowego:
wytypowanie kandydatów na synset docelowy
przy wykorzystaniu intuicji, podpowiedzi automatycznych
oraz słowników

{foreign country 1} 'any state of which one is not a citizen' –
'każde państwo którego nie jest się obywatelem'

jest hiponimem {state 1, nation 1, country 1, land 9,
commonwealth 2, res publica 1, body politic 1} -
'a politically organized body of people under a single
government' – polityczna organizacja grupy ludzi skupiona
pod jednym rządem'

Procedura rzutowania (3)

- **weryfikacja kandydatów na synset docelowy:**
porównanie struktur hipero i hiponimicznych (i innych jeśli istnieją) z synsetem źródłowym
- sprawdzenie istniejących i/lub potencjalnych relacji międzyjęzykowych;
- definicje, komentarze; słowniki
np. {state 1, ..} jest międzyjęzykowym hiponimem {państwo 1, kraj 1} - 'zorganizowana politycznie społeczność, zamieszkująca określone terytorium, z niepodległą formą rządów'

Procedura rzutowania (3)

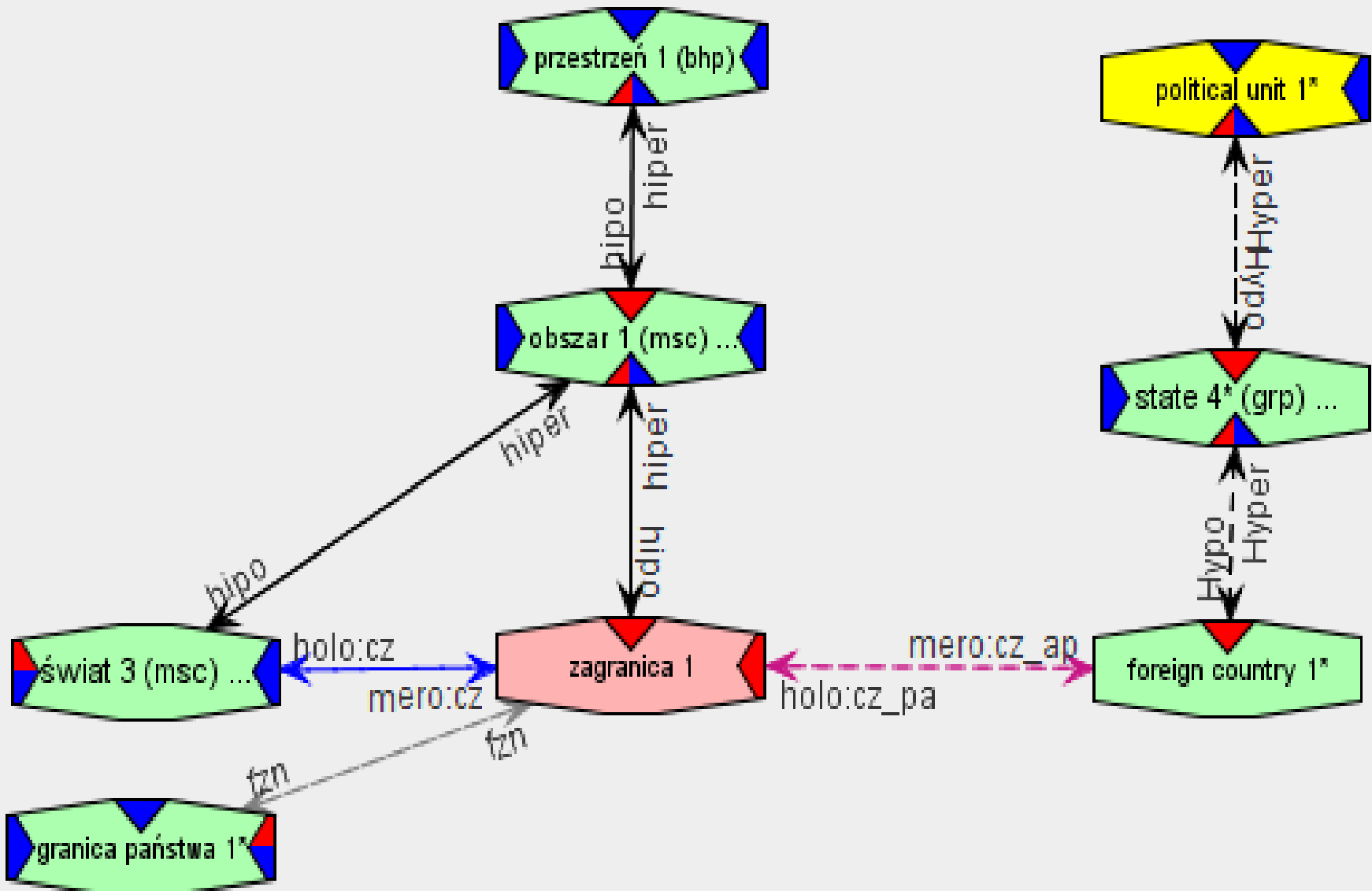
- Wytypowanie synsetu docelowego oraz relacji międzyjęzykowej:
{foreign country 1}

Synonimia – nie (inne znaczenie, struktury i relacje)

Hiponimia – nie (znaczenie, struktury i relacje nie kwalifikują jako rodzaj)

Meronimia – tak (znaczenie, struktury i relacje kwalifikują jako część)

Połączenie synsetu źródłowego z synsetem docelowym

Relacje międzyjęzykowe

Relacje międzyjęzykowe (pomiędzy synsetami): 148 387

	Rzeczowniki	Przymiotniki
● Synonimia	32 521	3 491
● Hiponimia	66 008	15 459
● Hiperonimia	4 068	51
● Meronimia	6 395	
● Holonimia	2 582	
● Synonimia częściowa	3 383	1 278
● Synonimia międzyrejestrowa	1 615	45
● Synonimia międzyparadygmatyczna		11 486
● Suma	116 577	31 810

Jeszcze niezrzurowane

- Niezrzurowane synsety Słowosieci:
  - Rzeczowniki: 12 483
  - Przymiotniki: 16 886
  - Czasowniki: 21 596
  - Total: 50 965

- Niezrzurowane synsety Princeton WordNet:
  - Rzeczowniki: 44 380
  - Przymiotniki: 13 007
  - Przysłówki 3 619
  - Czasowniki: 13 789
  - Total: 74 795

Praca tłumacza - sytuacje

- **Sytuacja 1 – tłumacz styka się z nowym dla siebie słowem w języku źródłowym (np. należącym do słownictwa specjalistycznego)**
- **Sytuacja 2 – tłumacz zna znaczenie słowa w języka źródłowym, ale nie zna jego odpowiednika w języku docelowym**
- **Sytuacja 3 – tłumacz ma kandydatów na odpowiednik w języku docelowym, ale nie potrafi wybrać najlepszego**
- **Sytuacja 4 - tłumacz zna słowo z języka źródłowego i jego znaczenie, ale nie spotkał się z**

Przykład 1 (1)

- “We have services for all of them. Or maybe you don't believe in any God. In that case you go to the library during chapel. But we don't have any Buddhist.”

Eagle Station, Autor: Mark Berent

https://books.google.pl/books?id=_Q-4BQEp3mMC&pg=PT3&lpg=PT3&dq=this+is+%22chapel+for+formation%22&source=bl&ots=KTJBbLI-Mc&sig=PdCWg77aFtIZ83Hx0YNK0U1tFx0&hl=pl&sa=X&ei=kwlZVb7IIYHT7Qa29oCwCQ&ved=0CDUQ6AEwAw#v=onepage&q=this%20is%20%22chapel%20formation%22&f=false

- Jednostki leksykalne Princeton WordNet:

chapel 1 (wytw)

chapel 2 (czy)

Przykład 1 (2)

- Właściwy synset PWN:

{**chapel service 1, chapel 2**} (czy)

'a service conducted in a place of worship that has its own altar;

he was late for chapel'

- hiperonimia do
{**service 3, religious service 1, divine service 1**}
- Synonimia międzyjęzykowa do {**nabożeństwo 1**}

Przykład 2 (1)

- Stanowiły one bowiem, iż w takim wypadku zleceniodawca uprawniony będzie do obciążenia przewoźnika karą umowną w wysokości od 10 do 100 % **frachtu.**”

<http://www.transportoweprawo.pl/2013/kara-umowna-musi-byc-precyzyjnie-okreslona>

- **Jednostki SłowoSieci:**

fracht 1 (pos)

fracht 2 (pos)

fracht 3 (zvw)

- **{fracht 1} (pos): hiperonimia do {ładunek 3};**

Międzyjęzykowa synonimia częściowa do:

{cargo 1, lading 1, freight 1, load 3, loading 4, payload 2, shipment 1, consignment 1}

Przykład 2 (2)

- Demand for container ships has pushed up **freight rates**.

<http://www.bbc.com/news/business-10999044>

'Popyt na kontenerowce zwiększył **stawki opłat frachtowych**.'

- Stanowiły one bowiem, iż w takim wypadku zleceniodawca uprawniony będzie do obciążenia przewoźnika karą umowną w wysokości od 10 do 100% **frachtu**."

'They held that in such case the customer would be entitled to charge the carrier with the contractual fine ranging from 10 to 100% of the **freight**

Przykład 2 (3)

- {fracht 3} (zvw): hiperonimia do {żegluga 1};

Synonimia międzyjęzykowa do {freight 2, freightage 2}

hiperonimia do {transportation 5}

- “Jeśli polski przewoźnik załaduje fracht w Berlinie a miejscem przeznaczenia jest Poznań, to nie mamy do czynienia z kabotażem tylko znów z przewozem międzynarodowym.” <http://famos.net.pl/kabotaz-w-ue/>

'If a Polish carrier moves freight from Berlin and the destination is Poznań, we have to do not with cabotage, but again with international freight.'

- “Rzetelnie i kompleksowo obsługujemy wszelkie wyzwania jakie stawia przed nami fracht morski.”

http://www.frachtfwo.pl/p=zakres_uslug&pm=fracht_morski

Przykład 3 (1)

'fafle'

(...) w zamyśleniu, z opuszczoną czarną głową przypominał psa myśliwskiego z obwisłymi **faflami**.” Borelowski Jan Maria Gisges, p. 70 https://books.google.pl/books?id=j-pIAAAAIAAJ&q=fafle+psa+my%C5%9Bliwskiego&dq=fafle+psa+my%C5%9Bliwskiego&hl=en&sa=X&ei=B1AqVf-CCeXcywOIIIbY&redir_esc=y

Jednostki Słowosieci:

fafle 1(czc)

Synsety Słowosieci:

{fafle 1} (czc): hiperonimia do {warga 1}

(czc),

meronimia część do {pies myśliwski 1}

Przykład 3 (2)

- 'His jowls hung in flaps like the **flews** of a hound, and he held the long gun behind him, run down back of his leg."
Cold Mountain (przykład z wordnik.com)
- “Its eyes are one of the Bloodhound's most well-known characteristics. They are deeply sunk in the orbits, and the lids have a lozenge or diamond shape. This is because the lower lids are dragged down and turned outward by **the heavy flews**. This can cause eye problems if the flews are too heavy, so a good breeder goes for moderation rather than exaggeration.”

Bloodhounds: Everything about Purchase. Care. Nutrition.

Przykład 4 (1)

- 'grzebień'

“Jednym z przyjaciół Frediego był kogut. Był to odważny, dumny ptak o imieniu Klemens. Miał on zawsze pierś dumnie wypiętą do przodu, dziób w górze i sterczący **grzebień.**”

Magiczna bajaderka: Antologia bajek p. 184

https://books.google.pl/books?id=cDdiBgAAQBAJ&dq=magiczna+bajaderka&source=gbs_navlinks_s

- Jednostki Słowosieci:

grzebień 1 (wytw)

grzebień 2 (**czc**)

grzebień 3 (**czc**)

Przykład 4 (2)

- Synsety Słowosieci:

{**grzebień 2**} (czc)

'wrostek na głowie niektórych ptaków i gadów (u gadów może to być szereg wyrostków nie tylko na głowie, ale też wzdłuż grzbietu i ogona)'

hiperonimia do {wrostek 1} (czc),

{**grzebień 3**} (czc) hiperonimia do {sierść

1}

{**grzebień 6**} (czc)

meronimia części do {mostek 3}

Przykład 4 (3)

- {**grzebień 2**} (czc)

Synonimia międzyjęzykowa do {**crest 5**}

'a showy growth of e.g. feathers or skin on the head of a bird or other animal'

hiperonimia do {process 5} (czc),

hiponimia do {**comb 2**, **cockscornb 4**, **coxcomb 3**} (zw),
{topknot 2} (zw), {tuft 2} (zw)

“Now the rooster is an entirely different sort of bird from the hen. It is very proud and has a red **crest** on the top of his head.”

The Benchley Roundup: A Selection by Nathaniel Benchley of His Favourite Robert C. Benchley, Nathaniel Benchley

Przykład 5 (1)

- “W stanach przewlekłych stosować można „wcierki” rozgrzewające, lub **blistry**.”

http://starywww.up.wroc.pl/polish/struktura/wet/kkc/cwiczenia/ortopedia_kop.html

- Jednostki Słownosieci:

blistr 1 (sbst)

blistr 1 (wytw)

blistr 2 (il)

- Synsety Słownosieci:

{blistr 1} (wytw) hiperonimia do
{opakowanie 2}

{blistr 2} (il) hiperonimia do

Przykład 5 (2)

- “Harltons Liquid **Blister** is a counter irritant with penetrating action for use in the blistering of horses legs.”

<http://www.allvetsupply.com/halibl12.html>

“If a paint or **blister** has been used, the leg should not be bandaged as the chemicals under the bandages may severely irritate the horse’s skin even more.”

https://books.google.pl/books?id=i_iN_eyz0NMC&pg=PA223&lpg=PA223&dq=apply+blister+horses+legs&source=bl&ots=vlf-LndrwT&sig=4B8w-f9P_IAAQQjZVP3gtJ6BMx4&hl=en&sa=X&ei=38MqVdPAKoPMygPXvIHoAg&ved=0CF4Q6AEwCA#v=onepage&q=apply%20blister%20horses%20legs&f=false

Bibliografia

- **Fellbaum, Ch. (ed). (1998). *WordNet: An Electronic Lexical Database*. MIT Press: Cambridge, Massachusetts.**
- **Kędzia, P., Piasecki, M., Rudnicka, E., Przybycień, K. (2013). Automatic Prompt System in the Process of Mapping plWordNet on Princeton WordNet. *Cognitive Studies* 13: 123-141.**
- **Maziarz, M., Piasecki, M. and S. Szpakowicz. (2012). 'Approaching plWordNet 2.0.' *Proceedings of the 6th Global Wordnet Conference*, Matsue. pp. 189-196. accepted for publication.**
- **Piasecki, M., Szpakowicz, S. and B. Broda. (2009). *A WordNet from the Ground Up*. Oficyna Wydawnicza Politechniki Wrocławskiej: Wrocław.**
- **Princeton WordNet <http://wordnet.princeton.edu/wordnet/>**
- **Rudnicka, E., Maziarz, M., Piasecki, M., & Szpakowicz, S. (2012) 'A Strategy of Mapping Polish WordNet onto Princeton WordNet'. In *Proceedings of COLING 2012*. ACL.**
- **SłowoSieć <http://plwordnet.pwr.wroc.pl/wordnet/>**
- **Vossen, P. (ed). (2002). *EuroWordNet General Document***

Dziękuję bardzo za uwagę
